

Inspirační zdroje Koldínových Práv městských. Výzvy kodikologie české romanistice

Nad'a Štachová*

Existuje dostatek příkladů v dějinách, které potvrzují, že díla, stejně jako jejich tvůrci, mívají různé osudy. Díla mají tu výhodu, že povětšinou přežívají své tvůrce, a zapadnou-li snad, potom nebývá výjimkou, že jsou vzkříšena k životu druhému. Sledování tohoto života „po životě“ bývá spojeno s otázkou, pro prameny právní povahy zvláště důležitou. Jde o otázku, která se ptá po funkci textů, u nichž lze oprávněně předpokládat, že zastaraly, vyšly z užívání a v praxi se dále neuplatnily. I přesto se tyto texty staly součástí řady právních sborníků a spolu s nimi byly hojně opisovány. S takovou situací je možno se setkat i v případě jisté pasáže, jež je obsažena v právní knize brněnského písaře Jana. Své místo si našla také v Právech městských českých Pavla Kristiána z Koldína.¹ Svou obsahově-právní podstatou spadá do oblastí trestního práva, která byla v obou právních kodexech značně rozpracovaná. Pro vyšetření vztahu obou právních památek a jejich textové tradice bude vzhledem k omezenému rozsahu tohoto příspěvku věnována pozornost pouze několika článkům, dotýkajícím se trestněprávní materie.

Výše zmíněná pasáž se v moderní kritické edici právní knihy města Brna² nachází v části nazvané *De pena occisionis prolis* (O trestu za zabití novorozeněte)³ a v meziválečné éře se stala předmětem ostrých polemik, které sváděli právní historikové na stránkách dobového tisku i odborných časopisů.⁴ Záslouhou editora

brněnské právní knihy prof. Miroslava Flodra lze dnes považovat za prokázané, že případ, který kdysi prof. František Čáda označil za akademický trestněprávní příklad,⁵ vymyšlený písařem Janem, byl do právní knihy převzat z dnes nedochované knihy sentencí.⁶ Nejedná se tedy o Janovu konstrukci, kterou by s využitím argumentů z římského práva umístil na stránky právní knihy jako výraz své erudice či libovůle, nýbrž o případ s reálným základem, k němuž autor připojil doplňující výklady čerpající z římského práva, aby objasnil rozmanitost názorů, které během řešení složitého případu vykrytalizovaly.

Případ tak, jak je zachycen v právní knize, je vykreslen značně barvitě, a patří k oněm článkům, které sestavil notář Jan až pro potřeby právní knihy. V krátkosti jej lze představit takto.⁷ Na brněnské přísězné byl vznesen dotaz od přísězných ze Starého Brna, jak po-

---

KAR SOMMER – k tomu nejnověji ŠTACHOVÁ, NAĎA, Theodor Saturník – mediální hvězda? Několik poznámek k nejsledovanějšímu sporu meziválečné právní historiografie. In: *Polemiky a spory v právní vědě*. Olomouc: UPOL, 2010, s. 29–39, kde je shrnuta další literatura. Meritem sporu byla otázka vědecké hodnoty Saturníkova spisu O právu soukromém u Slovanů v dobách starších. In: NIEDERLE, LUBOR, *Slovanské starožitnosti*. Odd. kulturní. Život starých Slovanů Dílu 2. sv. II. Praha: ČAVU, 1934, v němž autor mj. rozebírá případ zabití novorozeněte z Janovy právní knihy. Jeho rozbor vedl Saturníka k závěru, že jde o místo, které zřejmě reflektuje dávný slovanský obyčej spojený s právem rodičů usmrctvat své děti. Tato interpretace včetně Saturníkem použité analogie byly odmítnuty většinou právních historiků. Spolehlivě však uvedená Saturníkova domněnka vyvrácena nebyla.

⁵ ČÁDA, F., *Sententia Brunensis 536*. In: *Sborník prací k počtě šedesátých narozenin Jaroslava Kallaba*. Praha: Orbis, 1939, s. 63–75. S tímto závěrem později polemizoval BOHÁČEK, MIROSLAV, *Einflüsse des römischen Rechts in Böhmen und Mähren*. In: *Ius Romanum medii aevi*, pars V, 11. Mediolani: Guiffre, 1975, s. 157n.

⁶ FLODR, M. (ed.), *Právní kniha II*, s. 138.

⁷ Případ na více místech zmiňuje FLODR, M., *Brněnské městské právo*. Brno: Matice moravská, 2011, s. 307, 330–333, 335.

* Mgr. et Mgr. Nad'a Štachová, Ph.D., Katedra dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

¹ Pokud budeme níže v textu odkazovat na články Koldínových Práv městských, vždy budeme vycházet z edice JOSEFA JIREČKA (ed.), *Mag. Pauli Christiani a Koldín Jus municipale regni Bohemiae*. In: *Codex juris Bohemici*. Tomi IV. pars III. Pragae: F. Tempsky, 1876 (dále jen *CJBIV/3*).

² FLODR, MIROSLAV (ed.), *Právní kniha města Brna z poloviny 14. století*. I-III. Brno: Archiv města Brna, 1990–1993.

³ TÝŽ, *Právní kniha I* (Úvod a edice), čl. 520, s. 328–330; *Právní kniha II* (Komentář), s. 138–139.

⁴ Do diskuse se zapojili kromě FRANTIŠKA ČÁDY zejm. THEODOR SATURNÍK, RUDOLF RAUSCHER a OTA-

stupovat v případě potrestání ženy, která krátce po porodu utopila své dítě ve Svatce. Tato žena byla přistižena bezprostředně po vraždě s usmrčeným dítětem, takže bylo evidentní, že ho musela utopit sama. Brněnští přísežní se vyjádřili k potrestání dopadené ženy, aniž by dospěli k jednotnému stanovisku.

Sami starobrněnsťi se spíše klonili k názoru, že dotyčná žena je beztrestná, neboť dítě, které porodila, je jejím majetkem-věcí. Mohla ho tedy třeba i zabít. Jiná skupina přísežných tvrdila, že zmíněná žena by měla být potrestána nikoliv světským, ale církevním soudem, protože tak jako uzavření nebo rozluka manželství patří před církevní soud, tak před něj náleží i zabití dítěte. Žena by měla svou vinu vyznat při zpovědi a učinit pokání udělené jí zpovědníkem. Konečně třetí, většinový názor zněl, že taková zločinná žena by měla být odsouzena k obzvláště bolestivému trestu, ne jako běžný vrah. Vždyť tak jako ona sama úmyslně připravila svému dítěti hrůznou smrt, měl by soud uvažovat o mimořádném trestu, který by si zasloužila tato „arcimordýřka“ (*talis mulier diabolica*), když si dovolila zahubit to, co počala a porodila a co bylo součástí jejího života.

Poté, co byla prodiskutována uvedená trojice možností, se přísežní shodli na tom, že před vynesením nálezu by mělo být zjištěno, zdali během, před i po činu byla žena přičetná nebo ne. Pokud by bylo prostřednictvím lékařů a znalých mužů shledáno, že dotyčná žena není mentálně v pořádku, nebylo možné ji potrestat. S tímto dílčím závěrem se zřejmě spokojili i starobrněnsťi přísežní. Protože žena byla pravděpodobně uznána za nepřičetnou, případ dále rozvíjen nebyl. O dalším postupu se nic bližšího nedozvídáme, jisté je pouze to, že případ v podobě, v jaké byl projednáván, byl z popudu samotných brněnských přísežných zapsán do knihy sentencí pro budoucí paměť a poučení, přestože nikdy nedošlo (a ani nemohlo dojít) k vynesení konečného nálezu.⁸

Z pohledu římského práva je zajímavá nejen míra jeho zastoupení v celé kapitole *De penis*,⁹ věnující pozornost vybraným otázkám trestního práva, ale i způsob, jakým notář Jan zakomponoval římskoprávní zásady do uvedeného oddílu právní knihy.¹⁰ V souvis-

⁸ TÝŽ, (ed.), *Právní kniha II*, s. 138n.

⁹ TÝŽ, (ed.), *Právní kniha I*, čl. 519–543, s. 326–336. Římskoprávním prvkům vyhrazen zvláštní prostor v Komentáři: *Právní kniha II*, s. 137–142.

¹⁰ Vlivům římského práva v právní knize píše Jana se soustavněji věnoval BOHÁČEK, M., *Římské právní prvky v právní knize brněnského písaře Jana*. Praha: Jan Kapras, 1924; TÝŽ, *Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy*. In: Sborník prací z dějin práva československého. Sv. I. K padesátým narozeninám profesora Jana Kaprasa jeho žáci. Praha: Jan Kapras, 1930, s. 39–49; TÝŽ, *Einflüsse*, s. 149–162; TÝŽ, *Římské právo v právním vývoji českých zemí*. In: Antika a česká kultura, Praha: Academia, 1978, s. 197–199. Zajímavý je posun v názorech: zpočátku Boháček hledal Janovy vzory v některé z poacursiovských příruček, aby později od tohoto názoru ustoupil a připsal hlavní podíl na zpro-

losti s probíraným případem je na první pohled patrné, že Jan brněnským přísežným hodlal zprostředkovat obsáhlejší výklad než na jiných místech právní knihy. Jeho doplňující výklad opřený o citáty z římského práva směřoval k popření prvních dvou stanovisek přísežných a k obhájení názoru, který se mu zdál správný. Trestný čin vraždy novorozeněte považoval za *parricidium*, tedy zločin spáchaný na některém z pokrevních příbuzných, který zasluhoval přísnější trest, jenž byl ostatně v zákonech přesně určen. Těmito zákony byla myšlena *Digesta*, konkrétně titul *De lege Pompeia de parricidiis*,¹¹ resp. Justiniánovy Instituce,¹² ze kterých Jan vybral pouze určitou část. Znění právní knihy proto přesně neodpovídá ani jednomu z uvedených míst. V nich, stejně jako v Janově verzi, se hovoří o procesním institutu označovaném jako tzv. *poena cullei*.¹³ Popisovaný trest spočíval v tom, že odsouzený měl být nejprve do krve zbičován, poté zašit do koženého pytle společně se psem, kohoutem, hadem a opicí, naložen na máry tak, jak je obvyklé v dané lokalitě, a posléze vržen do moře nebo do řeky a zanechán svému osudu. Tento trest samozřejmě v Brně nikdy praktikován nebyl. Úryvek však mohl Janovi posloužit k demonstraci toho, jak krutě bylo zacházeno s těmi, kteří se dopustili zločinu na příslušnicích vlastní krve. Nadto velmi dobře zapadá do celkové koncepce čl. 520, která kromě problematiky *parricidia* sleduje v závěru tohoto článku také usmrcení plodu matkou a její potrestání.

O více než dvě stě let mladší Koldínova kodifikace rovněž počítala s trestným činem, při němž „někdo z krevních a z blízkých přátel zabíjí svého přítele krevního, jako bratr bratra svého vlastního, a to slove *parricidium*.“¹⁴ Toto *parricidium* Koldín odlišoval od *homicidia*, kdy byl zabit „někdo, kdož nám krví spojen není.“¹⁵ Oběma latinským termínům pak nadřazoval pojem mord. Jasnou definici mordu však Koldín nikde nepřináší, pouze kazuistický výčet případů, které lze za mord považovat. Za všechny uveďme alespoň loupežnou vraždu.¹⁶ Kdybychom chtěli Koldínovy články

sřezkování římskoprávního obsahu samotnému Janovi, neboť tento vzor nikdy nalezen nebyl. Dále srv. SCHUBART-FIKENTSCHER, GERTRUD, *Römisches Recht im Brüner Schöffenchuch. Ein Beitrag zur Rezeptionsgeschichte, Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte, Germanistische Abteilung* 65, 1947, s. 86–176. Další (zejm. starší) literatura uvedena u M. FLODRA (ed.), *Právní kniha III*, s. 255–265.

¹¹ Dig. 48, 9, 1; Dig. 48, 9, 9 pr.; Dig. 48, 9, 9, 1.

¹² Inst. 4, 18, 6.

¹³ K tomu srv. RADIN, MAX, *The Lex Pompeia and the Poena Cullei*, *The Journal of Roman Studies* 10, 1920, s. 119–130, který se podrobně zabývá původem a podobou tohoto trestu. Dále CANTARELLA, EVA, *I supplizi capitali in Grecia e a Roma*. Milano: Biblioteca Universale Rizzoli, 1996, s. 264–289.

¹⁴ *CJB* IV/3, s. 322, N. XXVII/3.

¹⁵ *Tamtéž*, s. 322, N. XXVII/2.

¹⁶ *Tamtéž*, s. 323, N. XXVIII/2.

zjednodušit, mohli bychom za mordýře označit toho, kdo svůj čin spáchal úkladně, pokoutně a tajně, na tento čin se připravoval a plánoval jej, třebaš ho nakonec pro nějakou překážku nerealizoval. Další významnou a v praxi českých i moravských měst jistě hojně zastoupenou kategorií trestných činů představovala vražda.¹⁷ U ní Koldín zdůrazňoval zejména to, že byla spáchána úmyslně, ovšem často v hádce, v náhlém pohnutí myslí, tj. neplánovaně. Dělení na vraždu a mord se přirozeně promítalo i do stanovení trestu, který mohl být vyměřen takto: za vraždu stětí mečem, za mord smýkání koněm a vpletení do kola.¹⁸ Naznačenou klasifikaci trestných činů spáchaných s úmyslem zabít Koldín doplnil ještě o zabití z nechtění, z příhody. Měl tím na mysli jak zabití náhodně, tak i z nedbalosti (nikoliv však vědomě).¹⁹

Zbývá doplnit, co ve vztahu k popisovanému případu vraždy novorozeněte Koldín recipoval do svých Práv městských. S líčením skutkového stavu nebo s jinými podrobnostmi tak, jak je přináší brněnské městské právo, se zde nesetkáme. To, co Koldín písemně fixoval, byla pouze volně parafrázovaná pasáž vztahující se k starodávné pokutě užívané u Římanů, jíž Koldín označoval výše zmíněnou *poenu cullei*.²⁰ V našich zemích ovšem podobné římské praktiky neměly (i pro svou faktickou neproveditelnost) místo. O tom svědčí dovětek, který Koldín vtělil do posledního článku N.

¹⁷ *Tamtéž*, s. 323nn., zejm. N. XXVIII. a násl.

¹⁸ *Tamtéž*, s. 324, N. XXX/2 a s. 325, N. XXXI/1 a 3.

¹⁹ *Tamtéž*, s. 330, N. XLV, N. XLVI a s. 331, N. XLVII. Srv. RAUSCHER, R., *Usmrcení člověka v českém právu zemském*. Bratislava: PF UK, 1927, s. 8–9; MALÝ, KAREL, *Trestní právo v Čechách v 15.–16. století*. 2. vyd. Praha: UK, 1989, s. 180–182.

²⁰ V *CJB IV/3*, s. 322–323, N. XXVII/4 se píše, že „pokuta taková od starodávna u Římanů byla, že takový vražedník do pytle se psem, s kohoutem, s hadem a s vopící zašit a do moře aneb do jiné vody uvržen býval.“ V nejnovějším příspěvku, věnujícímu se podílu římského práva v trestním právu Koldínovy kodifikace, prof. Skřejpek uvádí, že Koldín informací o starořímském způsobu výkonu trestu smrti pro otcovrahy vložil do textu pro jeho odlehčení, navíc bez jakékoliv vazby na další výklady. Tato situace prý není u Koldína ojedinělá. – SKŘEJPEK, MICHAL, Odras římského trestního práva v Koldínově zákoníku. In: *Římské právo a kodifikace*. Sborník příspěvků z vědecké konference konané na Právnické fakultě univerzity Karlovy v Praze ve dnech 16.–17. dubna 2010. Praha: K. Havlíček, s. 47. Toto tvrzení by dle našeho mínění bylo nutno doložit dalšími odkazy na místa, kde Koldín volí podobný způsob, tj. kde sahá k římskému právu pouze proto, aby „pobavil“ čtenáře. Nabízí se zde otázka, proč Koldín tuto pasáž nevynechal ve své Summě. Měla-li být výtahem těch nejdůležitějších ustanovení z Práv městských, potom i pasáž se starořímskou pokutou musela mít své opodstatnění, jinak by ji autor do Summy nezahrnul. Snad tím, že Koldín v Summě zdůraznil, že šlo o pokutu těžkou, chtěl upozornit na to nejpodstatnější, tj. že trestné činy, kterých se dopustili pachatelé na pokrevně příbuzném, byly vnímány jako zvlášť zavrženíhodné. Tím ovšem není nikterak zodpovězena otázka tážající se po funkci textů, které nelze označit za texty výhradně „normativní“.

XXVII/4: „*My, šetříce obyčeje a pořádku království Českého, při vraždách a mordích takto se podle práva chovati budeme.*“²¹ Následující Koldínův výklad týkající se vražd a mordů proto navazuje na domácí tradici vyrůstající převážně z obyčejového práva.²²

Ze srovnání obou právních pramenů – brněnského městského práva a Práv městských českých – jasně vysvítá, že pasáž pojednávající o zvlášť krutém trestu vyměřovaném pro pachatele *parricidia*, byla převzata z justiniánské sbírky. Méně jasné je to, zda Koldín čerpal údaje o tomto místě z knihy píše Jana (ev. jejích pozdějších zpracování) nebo je doplnil přímo z justiniánské kompilace, případně prostřednictvím některé z příruček římského práva, kterou mohl mít k dispozici. Objasnit, jakými cestami se uvedená pasáž mohla dostat do Koldínových Práv městských, znamená obrátit svou pozornost k pramenům, s nimiž Koldín ve své době pracoval a které mu současně sloužily jako inspirace v nejširším smyslu slova.²³ Podle jejich výpovědní hodnoty je lze rozdělit do dvou skupin. První kategorie pramenů přináší informace o vzorech, které Koldín s větší či menší přesností následoval. Přirozeně v nás vyvolává otázku směřující k pochopení Koldínova způsobu práce s prameny. Druhá skupina se těsně váže k osobě Pavla Kristiána z Koldína a jeho působení v kanceláři Starého a Nového Města pražského. Informace získané z těchto pramenů využívané badateli nejčastěji k účelům prosopografickým umožňují pátrat po Koldínově autografu, jehož odhalení by zpětně mohlo pomoci identifikovat jeho podíl na přípravě Práv městských. Protože již výše jsme si vytkli, že budeme sledovat pouze oblast trestního práva a v jeho rámci popisovaný případ vraždy novorozeněte, následující výklad bude tuto linii respektovat se všemi dopady, které s sebou takové omezení přináší.

U první skupiny pramenů nad jiné vyniká bohatě zdobený pergamenový rukopis uložený dnes v Archivu hlavního města Prahy pod signaturou 1864,²⁴ o němž

²¹ *CJB IV/3*, s. 322–323.

²² O *parricidii* se Koldín kromě uvedeného článku N. XXVIII jinde nezmiňuje. Pouze čl. XXXV/3 je věnován usmrcení plodu matkou – *CJB IV/3*, s. 326.

²³ Zásadním příspěvkem na toto téma je práce JAROMÍRA ŠTĚPÁNA, *Studie o kompilační povaze Koldínových Práv městských*. Praha: Bursík a Kohout, 1940. Na s. 57 (pozn. 6) odkazuje na starší díla J. V. MONSEHO a E. OTTA, kteří se rovněž zabývali recepcí brněnského práva v Koldínově kodifikaci; dále srv. TÝŽ, Ke krystalizačnímu procesu městského práva českého. In: MALÝ, K. (red.), *Městské právo v 16.–18. století v Evropě*. Sborník příspěvků z mezinárodní konference uspořádané Právnickou fakultou UK ve dnech 25.–27. září 1979 v Praze. Praha: UK, 1982, s. 267–277; BOHÁČEK, M., *Římské právo*, s. 203 upozorňuje jen na vzory římskoprávní.

²⁴ O rukopise se zmiňují HANKA, VÁCLAV, Přehled pramenů právních v Čechách, *Abhandlungen der Königlichen Böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften*, V. Folge, 2. Band, 1841–1842, Prag: Calve, 1843, s. 168–169; PALACKÝ, FRANTIŠEK (ed.), *Kniha starého pána z Rosenberka*. In.

nemůže být pochyb, že byl Koldínovi znám.²⁵ Exkluzivitu kodexu podtrhuje jeho vnější úprava: kaligrafická bastarda doprovázená četnými barevnými (mnohde též zlacenými) ornamentálními iniciálami je u rukopisů úřední povahy spíše vzácností, ale i skutečnost, že vznikl na objednávku rady Starého Města pražského ještě před husitskými válkami a v její registratuře (potažmo archivním fondu) se uchoval až do dnešních dnů. Uvedený právní sborník obsahuje, vyjma řady právních památek zemského a městského práva, tzv. *Cursus seu registrum civilium sentenciarum*²⁶ (fol. 149v-249r). Text, který pravděpodobně sám Koldín považoval za výroky pražského městského soudu,²⁷ má svůj původ v brněnském městském právu. *Cursus* na rozdíl od právní knihy písaře Jana však představuje její zkrácenou verzi z konce 14. století.²⁸ Na základě srovnávacího studia Jaromíra Štěpána lze mít za prokázané, že právě „pražské“ sentence zprostředkovaly většinu římsko-právního obsahu v Koldínových Právech městských.²⁹

Platí to zvláště o kapitolách *De penis in genere*,³⁰ *De mortificatione*³¹ a *De homicidiis*,³² které představují

Archiv Český, čili, Staré písemné památky české i moravské z archivův domácích i cizích. Díl 1. Praha: Kronberg i Řivnáč, 1840, s. 449; ČELAKOVSKÝ, JAROMÍR, *Soupis rukopisů chovaných v Archivu královského hlavního města Prahy.* Část I. Praha: Obecní důchody král. hlav. města Prahy, 1907, s. 25–27, č. 1; TOMEK, VÁCLAV VLADIVOJ, *Dějepis města Prahy.* Díl 1. Praha: F. Řivnáč, 1892, s. 312; DOBROVSKÝ, JOSEF, *Dějiny české řeči a literatury v redakcích z roku 1791, 1792 a 1818.* Praha: KČSN, 1936, s. 33, 119, 284n.; OPPITZ, ULRICH-DIETER, *Deutsche Rechtsbücher des Mittelalters.* Bd. 2. Köln-Wien: Böhlau, 1990, s. 742–743, č. 1222.

²⁵ V přípise M. Koldína k Burianovi Trčkovi se praví, že jeho Práva městská „v sobě nic nového a neslýchaného neobsahují, než to, což v starých právech hlavního Starého Města Pražského řečí latinskou na pergameně psaných, v raddě složených a do dnešního dne tam zůstávajících, též v jiných chvalitebných pořádkách a zvyklostech starodávních obsaženo jest bylo.“ – KRISTIÁN Z KOLDÍNA, PAVEL a JIREČEK, J. (ed.), *Práva městská Království českého a Markrabství moravského spolu s krátkou jich Summou.* 5. vyd. Praha: Věšhrd, 1876, s. 483. Téhož mínění je i ŠTĚPÁN, J., *Studie*, s. 57.

²⁶ Edici tohoto textu na základě pražského rukopisu č. 1864 připravil JIREČEK, J., *Sententiae Brunenses.* In: *CJB* II/4. Pragae: Fr. Tempsky, 1898, s. 26–287.

²⁷ K tomu srv. čl. A. III/3 (*CJB* IV/3, s. 6): „A tak se tato práva, ex municipalí seu statutorio quondam Jure Pragensi, to jest, z práv Starého Města pražského psaných i jiných chvalitebných pořádkův a zvyklostí starodávních sebraná, a v tuto formu uvedená, slovou Práva v království Českém Městská.“

²⁸ BOHÁČEK, M., *Einflüsse*, s. 160 uvádí, že existovaly dvě redakce *Cursu* – pražská a jihlavská, které prostřednictvím českého překladu s názvem *Knihy práva pražského* přispěly k velkému rozšíření brněnského práva i do saské právní oblasti v 15. století.

²⁹ Srv. tabulku u ŠTĚPÁN, J., *Studie*, s. 67, která podává výčet míst převzatých z *Cursu* (zejm. čl. M a N), zde citováno podle edice J. JIREČKA, *CJB* II/4.

³⁰ JIREČEK, J., *CJB* II/4, cap. L, s. 210n.

základ kapitol XLVII. (O pokutách a rozličných trestáních na přestupníky řádu a práva) a XLVIII. (O kvalitě, vejboji a outoku) v Koldínových Právech městských.³³ Odstavec pojednávající o otcovraždě však Koldín nemohl z *Cursu* opsat, protože kompilátor do pražské redakce sentencí inkriminované místo z Janovy právní knihy nepřevzal. Stejně tak nelze uvažovat o tom, že by Koldín využil dochované stručné znění brněnských nálezů, které v 80. letech 14. století sestavil notář Jan z Gelnhausenu.³⁴ O postihu za vraždu příbuzného nic konkrétního nepřináší. Nese název *Manipulus vel directorium juris civilis*³⁵ a obsahově vychází z právní knihy písaře Jana, z jejích konceptních textů a dvou knih *Digest*.³⁶ Zbývají tedy dvě možnosti: buď Koldín zpracoval tuto pasáž na podkladě některého z rukopisů brněnské právní knihy nebo s využitím justiniánské sbírky, kterou podle své potřeby upravil a zakomponoval na příslušné místo, kde se o *parricidii* hovoří.

Podle dostupné evidence mapující dochované exempláře právní knihy písaře Jana lze zjistit, že všechny rukopisy jsou dnes uloženy v moravských sbírkách, a to kontinuálně od středověku.³⁷ Je velmi nepravděpodobné, že by Koldín působící profesně dlouhodobě v Praze, mohl těchto manuskriptů užít. Není vyloučeno, že mohl znát tištěnou verzi brněnské právní knihy z roku 1498,³⁸ která vznikla na podkladě více než padesát let staršího reprezentativního kodexu Václava z Jihlavy.³⁹ Podrobnější kodikologický rozbor textu a následnou komparaci s Právy městskými by si vyžádala otázka objasňující možnost převzetí uvedené pasáže z konceptní verze

³¹ *Tamtéž*, cap. XLV, s. 205nn.

³² *Tamtéž*, cap. XXXII, s. 154nn.

³³ Jedná se o čl. M. I – O. XIV - *CJB* IV/3, s. 299–339.

³⁴ K jeho působení v jihlavské kanceláři srv. ČELAKOVSKÝ, J., *Mistr Jan z Gelnhausenu a staré městské knihy Jihlavské, Časopis Musea Království českého* (dále ČMKČ) 72, 1898, s. 494–501; BOHÁČEK, M., *Einflüsse*, s. 159n. Viz též pozn. níže (úvod ke kritické edici – s. 14nn.).

³⁵ Kritickou edici připravil JAN Z GELNHAUSENU a FLODR, M. (ed.), *Příručka práva městského (Manipulus vel directorium iuris civilis).* Brno: Matice moravská, 2008.

³⁶ Dig. 50, 16 (*De verborum significatione*) a 17 (*De regulis iuris*) – FLODR, M. (ed.), *Příručka*, s. 21.

³⁷ RÖSSLER, EMIL FRANZ, *Die Stadtrechte von Brünn aus dem XIII. u. XIV. Jahrhundert, nach bisher ungedruckten Handschriften.* In: *Deutsche Rechtsdenkmäler aus Böhmen und Mähren.* II. Bd. Prag: J. G. Calve'sche Buchhandlung; F. Tempsky, 1852, s. XLIInn.; ČELAKOVSKÝ, J., *O právních rukopisech města Brna, Časopis Českého Museum* 56, 1882, s. 502nn.; nejnověji FLODR, M., *Právní kniha III*, s. 252nn.

³⁸ Bližší informace k tomuto norimberskému prvotisku u FLODR, M., *Právní kniha I*, s. 16–17.

³⁹ Kodex z roku 1446 je uložen v Archivu města Brna, rkp. č. 5. K osobě Václava z Jihlavy srv. alespoň SPÁČIL, VLADIMÍR, *Písaři a kanceláře města Olomouce do roku 1786.* Olomouc: Státní okresní archiv v Olomouci, 2001, s. 373–377; SULITKOVÁ, LUDMILA, *Vývoj městských knih v Brně ve středověku.* Praha: Archiv AV ČR, 2004, s. 147, 149nn.

Janovy právní knihy, která je dnes uložena v Národní knihovně ve Vídni.⁴⁰

Přirozenou cestou, jak se dopátrat dalších předloh, s nimiž Koldín pracoval, je analýza údajů obsažených v Koldínově poslední vůli.⁴¹ Dochovaný kšaft se však o knihách, které by Koldín svým dědicům odkázal, nikde nezmiňuje. Zajímavější je pro nás jiný dokument, který pořídili radní Starého Města pražského a dva určené poručníci za účelem soupisu pozůstalého majetku dne 18. ledna 1589.⁴² V domě zvaném Domináčkovský na Staroměstském náměstí bylo nalezeno „v komoře nahoře, kde knihy neinventované jsou pro překážku compendium zřízení zemského, od Jeho Milosti Císařské dekretem zapověděného a již vytisknutého, aby se vůbec nevydávalo, pozůstává pět kotlíkuov k rybám vaření.“⁴³ Kompendium zřízení zemského je myšleno vydání z roku 1583.⁴⁴ Mělo podobný charakter jako zkrácená Summa městských práv s tím rozdílem, že tentokrát se jednalo o Koldínův výtah ze zemského zřízení z roku 1564. Císař však s obsahem tištěné verze nesouhlasil, proto dekretem české kanceláře zakázal jeho další rozšiřování.⁴⁵ Kromě tohoto inventáře byla o několik měsíců později pořizena evidence Koldínova movitého majetku, kde se nachází záznam, který se zmiňuje o následujících knihách: „*Liber gestorum memorabilium ab initio mundi, Explicationes Spanngembergi, Biblia česká, Práva městská.*“⁴⁶

⁴⁰ Jedná se o rukopis ÖNB Wien, Cod. 12472 z 2. poloviny 15. století, který použil jako výchozí pro svou edici brněnské právní knihy E. RÖSSLER. O rukopise velmi stručně informují *Tabulae codicum manu scriptorum praeter graecos et orientales in Bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum edidit Academia Caesarea Vindobonensis*. Vol. VII. Cod. 11501-14000. Wien: Gerold, 1875, s. 102. Podrobnější fyzický popis rukopisu u SCHUBART-FIKENTSCHER, G., Neue Fälle zum Brünner Recht, *Deutsches Archiv für Geschichte des Mittelalters* 3, 1939, s. 430nn. Autorka však bohužel neuvádí provenienci tohoto kodexu, která je pro posouzení souvislosti rukopisu s prací Koldínovou klíčová. Na rukopis několikrát upozornil FLODR, M., *Právní kniha* I, s. 18n. (pozn. 15, 16), 39 (pozn. 139); TÝŽ, *Příručka*, s. 22.

⁴¹ Ta je dnes dostupná odborné veřejnosti zásluhou Josefa JIREČKA (ed.), *Práva městská*, s. 496nn.

⁴² *Tamtéž*, s. 498–504.

⁴³ *Tamtéž*, s. 502.

⁴⁴ TOBOLKA, ZDENĚK, *Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století*. Díl II. Tisky z let 1501-1800. Část IV. Písmena K-L. Čís. 3642-5134. Praha: Státní tiskárna, 1948, č. 4574, s. 232.

⁴⁵ PEŠKA, BEDŘICH, O mistru Pavlovi Krystianovi z Koldína a jeho pozůstalostech, *Právník* 3, 1864, s. 196; JIREČEK, J. (ed.), *Práva městská*, s. XXV.

⁴⁶ JIREČEK, J. (ed.), *Práva městská*, s. 504. První z uvedených knih se nám nepodařilo identifikovat. *Explicationes Spanngembergi* pochází od evangelického teologa Johanna Spangenberg (1484–1550) a jsou jedním z exemplářů některého ze čtyř basilejských vydání (1555, 1557, 1561 či 1564) jeho *Explicationes Evangeliorum & Epistolarum, quae dominicus diebus more usitato proponi in ecclesia populo solent ...*

Otázkou zůstává, proč jsou ve druhém soupise uvedeny pouze čtyři knihy. Je málo pravděpodobné, že by Koldín disponoval pouze těmito, složení pražských měšťanských knihoven v 16. století tomu nenasvědčuje.⁴⁷ Odpověď na tuto otázku může poskytnout série stížností staršího bratra Pavla Kristiána z Koldína Jana Kristiána, který se několik let ucházel o poručnictví nad nezletilou Koldínovou dcerou Ludmilou. Jan Kristián si panovníkovi opakovaně stěžoval na postup staroměstských radních, kteří záměrně blokovali převzetí Koldínova majetku, a to dokonce proti vůli císaře. V jedné ze svých suplikací panovníkovi mimo jiné napsal, že některé věci, jinak v inventáři uvedené, byly z pozůstalosti odneseny.⁴⁸ Tato glosa by se snad dala vztáhnout i na soubor nezinventovaných knih, o jehož rozsahu sice nic bližšího nevíme, ale soudě z toho, že knihy byly v komoře „pro překážku“, muselo jít o početnější soubor. Navíc, bylo-li by knih opravdu jen několik, daly by se poměrně snadno zinventarizovat, jak to ostatně dokumentuje záznam ze 14. srpna 1589 oceňující Koldínovy movitosti. Jmenované čtyři tisky z mladší inventarizace představují s velkou pravděpodobností torzo původní Koldínovy knihovny. Více než půlroční časový odstup mezi oběma soupisy majetku by mohl tuto domněnku potvrzovat.

Znalost rukopisů, které mohl mít Kristián z Koldína k dispozici, otevírá cestu k odhalení jeho autografu. Při pokusech o identifikaci Koldínovy ruky vycházíme z předpokladu, že existuje text, který byl Koldínem prokazatelně napsán, eventuálně další srovnávací materiál, u něhož by bylo možné s velkou mírou pravděpodobnosti očekávat, že na něm Koldín participoval. Rukopisy druhé skupiny, jak jsme si je vymezili výše, reprezentuje kodex s pohnutým osudem, pocházející z konce 16. století, uložený kdysi v archivu rajhradského kláštera.⁴⁹ Na přelomu 60. a 70. let 20. století, když Mojmír Švábenský připravoval inventář k fondu E 6, u tohoto rukopisu poznamenal, že „toho času chybí“.⁵⁰ Rukopis byl za první republiky zapůjčen do městského archivu

Bližší informace poskytuje GVK [online databáze] GVK – Gemeinsamer Verbundkatalog - 2.1, 2013 [cit. 2013-06-29]. Dostupné z: < <http://gso.gbv.de/DB=2.1/> >

⁴⁷ Zprávu o široce založeném pramenovědném výzkumu pražských měšťanských knihoven podali PEŠEK, JIRÍ-SVATOŠ, MICHAL, Mistr Koldín a právní kultura pražských měst. In: MALÝ, K. (red.), *Městské právo v 16.-18. století*, s. 289–297. Autoři primárně sledovali míru zastoupení právní literatury v dotčených knihovnách. Výsledky prezentovali v podobě srovnávacích tabulek (s. 293). Pro nás je důležitý počet měšťanských knihoven z přelomu 16./17. století, který autoři vyčíslili na 500 o rozsahu přes 10 tisíc knih.

⁴⁸ PEŠKA, B., O mistru, s. 230.

⁴⁹ Jedná se o rukopis vedený v MZA v Brně, fond E 6, Benediktini Rajhrad, kart. 373, sign. H e 2 (stará sign. H h 25). Srv. ŠVÁBENSKÝ, MOJMÍR, *Benediktini Rajhrad 1045–1950*. Inventář. Sv. 5. Brno: SOA, 1981, s. 636.

⁵⁰ *Tamtéž*, s. 636.

v Praze,⁵¹ ale protože později nikdo neurogoval jeho vrácení zpět do Brna, shořel při požáru Staroměstské radnice v roce 1945.⁵² Podle poněkud matoucí informace 3. svazku *Rukověti humanistického básnictví* mohl být badateli považován za exemplář nesoucí Koldínův autograf. Na fol. 93r-94v měl totiž obsahovat záznam datovaný rokem 1583 o tom, že jde o dar Pavla Kristiána kapli Božího těla v Praze.⁵³ Nepříliš přesný popis rukopisu z roku 1923 uvádí, že šlo údajně o autograf Marka Bydžovského z konce 16. století evidující jednotlivé dary, platy a příjmy učiněné ve prospěch univerzitních kolejí.⁵⁴ Koldínovo jméno tak v rukopise figuruje mezi jinými dárci, kteří část svého majetku věnovali univerzitě. Podíl Koldína na vyhotovení uvedených folií proto můžeme vyloučit. Pátrání po autografu tím ovšem není znemožněno.

Další možnosti nabízí srovnání shora uvedeného rukopisu č. 1864, který *in margine* nese celou řadu glos psaných rukama 16. a 17. století. Česká novogotická kurzíva se střídá s humanistickou kurzívou tak, že téměř každé folio přinášející znění *Cursu* je doprovázeno nějakou marginální poznámkou. Mezi těmito glosami vynikají zvláště dva zápisy na fol. 230r. V hlavním textu je zde probírána problematika intestátní posloupnosti (kap. *De testamentis in genere et quomodo ordinan-*

⁵¹ Za účelem zevrubného studia rukopisu převoz inicioval SOKOL, VOJTĚCH, Příspěvek k dějinám kaple Betlémské, *Časopis Národního Musea* 97, 1923, s. 24, pozn. 1.

⁵² Tyto údaje, nacházející se dnes v jinak nepřístupných spisech k fondu E 6, mi laskavě zpřístupnil dr. TOMÁŠ ČERNUŠÁK z MZA v Brně. Strojopisný záznam pořizovaný na základě staršího ŠLOSAROVA katalogu uvádí počet folií (157 ff.), formát rukopisu (4°) a jeho plný název: „*Catalogus diplomatum, privilegiorum, legum ac praemiorum ad scholam generalem Pragensem, h. e. Collegium Carolinum, Collegium Regis Wenceslai, Collegium Omnium Sanctorum alias angelicum, Collegium Recžek, Nazareth, Collegium Lauda alias Apostolorum, Collegium Nationis Bohemicae, alias S. Wenceslai, Collegium Hierusalem, Collegium Reginae spectantium.*“ Podle informací dr. JANA HRDINY z Archivu hlavního města Prahy se nedochovaly žádné fotografie rukopisu H e 2. Zato však existuje jeho úplný opis od filologa KARLA HRDINY, který měl o rukopise podat obsírnější zprávu, ale nikdy tak neučinil. Srv. jeho bibliografii otištěnou v: *Slovesná věda* 2, 1948-1949, s. 208-210.

⁵³ HEJNIC, JOSEF-MARTÍNEK, JAN, *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě*. Sv. 3. Praha: Academia, 1969, s. 87, rukopis zde citován pod starou sign. H h 25. Tato informace byla jistě zprostředkována Karlem HRDINO, jenž byl jedním ze zakladatelů Rukověti.

⁵⁴ O rukopise naposledy referoval SOKOL, V., Příspěvek, s. 24. Fyzický popis rukopisu autor nepodává, poslední folio, o němž se zmiňuje, je fol. 186v (s. 27). Skutečný rozsah původně nepaginovaného kodexu byl tedy zřejmě větší než zaznamenal opat Viktor ŠLOSAR. Letopočet 1593 vyražený na deskách neoznačuje dobu vzniku rukopisu, jak mylně soudí autor, ale vazby. Autograf Bydžovského nezmiňují (snad proto, že byl deperditní?) HEJNIC, J. – MARTÍNEK, J., *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě*. Sv. 1. Praha: Academia, 1966, s. 244-247.

tur),⁵⁵ na kterou reagují obě poznámky, psané stejnou rukou humanistickou kurzívou. První z nich parafrázuje znění Digest⁵⁶ definující testament. Druhý zápis je cennější proto, že přímo cituje 2. knihu, X. titul Institucí, z něhož vlastní text vychází. Jedná se o jediné místo ze všech sta folií *Cursu*, kde glosátor uvedl odkaz na justiniánskou sbírku, jež mu musela být dobře známa. Navíc písař připojil i upravenou pasáž z Digest⁵⁷ upozorňující na situaci, kdy dědic ustanovený v testamentu nemůže současně vystupovat v tomtéž testamentu jako svědek, odkazovník a poručník ovšem mohou. Písařská ruka, která zapsala obě glosy, se v rukopise objevuje na mnoha místech. Z hlavního textu vybírá nejpodstatnější poučky, definice, vlastními slovy je opisuje, dává jim podobu krátkých „registů“ a pro lepší orientaci je umísťuje na okraj, kde se často mísí s glosami jiných písařů. Je dost pravděpodobné, že právě tohoto písaře bychom mohli ztotožnit s M. Koldínem. Aby toto tvrzení bylo možno považovat za průkazné, bylo by třeba dohledat záznamy z kancelářských knih Starého Města pražského, v nichž by Koldín vystupoval jakožto člen městské rady. Protože Pavel Kristián byl notářsky činný po celý rok 1562 na Novém Městě pražském, za prověření by stály i záznamy z tohoto roku. I kdyby výsledky takového šetření vyzněly negativně (v kodexech by nebylo možno zachytit stejnou ruku jako v rukopise č. 1864), jednotlivé zápisy v dochovaných městských knihách by mohly posloužit jako vhodný srovnávací materiál pro identifikaci podílu školených notářů na zbývajících marginálních glosách v rukopise č. 1864.⁵⁸ V obecnější rovině potom k objasnění fungování staroměstské kanceláře v 16. století a k postižení jejího personálního složení.⁵⁹

⁵⁵ Pro tuto kapitulu čerpáno z Inst. 2, 10 (*De testamentis ordinandis*).

⁵⁶ Dig. 28, 1, 1: „*Testamentum est voluntatis nostrae iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri velit.*“

⁵⁷ Dig. 28, 1, 20pr.: „*Qui testamento heres instituitur, in eodem testamento testis esse non potest. quod in legatario et in eo qui tutor scriptus est contra habetur: hi enim testes possunt adhiberi, si aliud eos nihil impediatur, ut puta si impubes, si in potestate sit testatoris.*“

⁵⁸ Studium spojené s pátráním po Koldínově autografu je poměrně časově náročné, proto v něm bude možné pokračovat až po uveřejnění tohoto příspěvku.

⁵⁹ Literatura k tomuto tématu je stále poměrně skromná. Srv. alespoň ŠEBÁNEK, JINDŘICH, *Desetipanský úřad Starého Města pražského a jeho knihy*. Z dějin městské správy a diplomatiky městských knih. Praha: E. Grégr a syn, 1926 (zvl. otisk ze Sborníku příspěvků k dějinám hl. města Prahy. Sv. 5); DOUŠA, JAROSLAV, *Seznamy staroměstských konšelů z let 1547-1650, Pražský sborník historický* (dále PSH) 14, 1981, s. 65-119; TÝŽ, *Poznámky k činnosti městských rad na Starém Městě pražském a v Plzni v letech 1547-1627 a k pobytu císaře Rudolfa II. v Plzni v letech 1599-1600*. In: FEJTOVÁ, OLGA-LEDVINKA, VÁCLAV-PEŠEK, J., *Osm set let pražské samosprávy*. Praha: Scriptorium, 2002, s. 55-65; VOB-RÁTILKOVÁ, HANA, *Knihy sporného soudnictví Starého Města pražského před rokem 1620*, PSH 33, 2004, s. 25-80.

Závěrem

Cílem předloženého příspěvku bylo poukázat prostřednictvím vybraného případu, který byl řešen před starobrněnskou městskou radou, na jeden z podstatných inspiračních zdrojů Koldínových Práv městských – brněnské městské právo. Je zásluhou několika generací romanistů a právních historiků, že vyšetřili cesty, jakými se znalost brněnského práva rozšiřovala do dalších českých měst včetně oblasti práva saského. Zkrácená pražská redakce právní knihy písaře Jana – *Cursus sententiarum civilium*, zachycená v rukopise Archivu hlavního města Prahy pod č. 1864, ovlivnila Koldínův kodex význačnou měrou. Nejde jen o „mechanické“ srovnání obou textů, ale proniknutí za řeč čísel jednotlivých článků svědčících o společných místech, která Koldín z předlohy převzal. Mnohem zajímavější je pochopení způsobu, jakým Koldín pracoval při sestavování Práv městských. Skutečný podíl Koldína na kodifikaci asi nebude možné, pro nedostatek zpráv, nikdy přesně objasnit, přesto nám dochované prameny umožňují leccos pochopit.⁶⁰ Nejen ve vztahu ke Koldínově vzdělání, které se promítlo zejména ve formulaci zákonných článků, ale i ve vztahu k jeho profesní kariéře, tak těsně spjaté s kancléřstvím Starého Města pražského. Praktickými zkušenostmi, kterých nabyl službou v úřadě, Koldín kompenzoval nedostatek odborného právnického vzdělání. Práva městská tak představují doklad Koldínovy improvizace tam, kde bylo potřeba zvolit diametrálně odlišný přístup při zpracování látky, než nabízely starší předlohy (tj. abecední pořádek), stejně jako kompilačního umu tam, kde se naopak materie nakupilo příliš a bylo jí potřeba utřídit systematicky i terminologicky, aby výsledné dílo vytvářelo celek, který by vyhovoval potřebám praxe a přitom si podržel jistou hodnotu lingvistickou.⁶¹

Dotčený případ vraždy novorozeněte dává prostor pro zamyšlení nad dalším okruhem problémů, které si žádají vysvětlení. Jde o zodpovězení otázky tážající se po účelu a funkci římskoprávních textů v Koldínově kodifikaci. Předcházející řádky se tomuto tématu, jež by si vyžádalo analýzy konkrétních příkladů v mnohem větším rozsahu, aby mohlo být v naznačeném duchu poznáno celé dílo Pavla Kristiána, věnují jen okrajově.⁶² Přesto lze na základě výše provedeného rozboru

⁶⁰ V recenzi na Štěpánovu Studii naznačil F. ČÁDA (*Naše věda* 20, 1941, s. 136n.; *Časopis Matice moravské* 63–64, 1939–1940, s. 465n.) další směry bádání, které by mohly vést k novému posouzení Koldínova díla a rozpoznání jeho podílu na sestavení Práv městských.

⁶¹ Koldínovu kompilační dovednost vyzdvihl ŠTĚPÁN, J., 350. výročí smrti Pavla Kristiána z Koldína, *List československých právníků Všehrd* 20, 1939, s. 66; TÝŽ, Ke krystalizačnímu procesu, s. 275n.

⁶² Takovou analýzu představuje příspěvek PETRA DOSTALÍKA a VILÉMA KNOLLA, *Krádež a vliv římského práva v českém městském právu*. In: ANTALOVÁ, BLAŽENA-

dát za pravdu Jaromíru Štěpánovi, jenž upozornil na existenci „mezipramenů“, kterých Koldín využíval. Tyto vzory lze zahrnout pod kategorii praktických příruček přinášejících poučení o římském právu. Štěpánovy úvahy jsou cenné zejména proto, že se snaží zohlednit podobu, v níž se římské právo šířilo v raném novověku Evropou. Nebyly to pouze justiniánské sbírky či jejich komentovaná vydání, nýbrž kompendia zpracovaná na jejich podkladě, jichž bylo s úspěchem využíváno po celou éru středověku.⁶³

Velké pozornosti ze strany badatelů se doposud dostalo Koldínovu testamentu a sporům o Koldínovu pozůstalost, které se vlekly několik let po jeho smrti mezi nejbližšími příbuznými.⁶⁴ Pro poznání Koldínovy knihovny však mají větší váhu pozůstalostní inventáře evidující jeho movitý i nemovitý majetek, jež jsou dochovány v městských knihách. Testament překonávají v mnoha ohledech, zde zmíníme pouze vztah ke Koldínově knihovně, o níž máme informací jen poskrovnu. I z nich však lze usuzovat na to, že Koldín disponoval vlastní knihovnou, jejíž rozsah nebyl pravděpodobně zanedbatelný, vezmeme-li v potaz kvantitativní zastoupení knih v pozůstalostech jiných pražských měšťanů z konce 16. století.

Důkladný paleografický a kodikologický rozbor rukopisu č. 1864 nás dovedl k myšlence spojit ruku písaře písíciho humanistickou kurzívou s Pavlem Kristiánem z Koldína, který uvedený kodex využíval. Tuto hypotézu podporuje okolnost, že jedině tento glosátor pracoval na rozdíl od ostatních glosátorů výrazně nezávisleji. Hlavního textu se přidržoval jen jako rámce, jenž má být sice následován, ale může být volně parafrázován. Poznámky *in margine* vzbuzují dojem, že písař text glosoval pro vlastní potřebu, aby se v něm lépe zorientoval a snadno si dokázal poučky na okraji spojit s obsahem v případě, že by látku potřeboval dále využít, rozpracovat. Na jednom místě dokonce odkazuje na konkrétní knihu a titul z Justiniánových Institucí. I z dalších glos

SOLIAR, LADISLAV (eds.), *Delicta privata a crimina publica v římskom práve*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2010, str. 32–56, ve kterém se autoři na příkladu krádeže pokouší objasnit Koldínův způsob práce s římskoprávními texty.

⁶³ ŠTĚPÁN, J., *Studie*, s. 50, 102; TÝŽ, Ke krystalizačnímu procesu, s. 275. O praktických příručkách ve středověku – sbírkách typických právních případů či pamětech úředníků několikrát psal na různých místech F. ČÁDA: srv. obě jeho výše citované recenze, v nichž svá zjištění dává do souvislostí s Koldínovou prací. Dále TÝŽ: *České právní knihy v době předhusitské*. In: Zvláštní otisk ze sborníku „Naše právo a stát“, Brno: Všehrd, 1928, s. 3–18; TÝŽ, K recepci v českém právu. (Pokus o souhrn novějších výsledků), *Právník* 71, 1932, s. 8–14, 45–56; TÝŽ (ed.), *Nejvyššího sudího království českého Ondřeje z Dubé Práva zemská česká*, Praha: ČAVU, 1930 (úvod).

⁶⁴ Srv. starší práce WINTER, ZIKMUND, O kšaftě a pozůstalosti mistra Koldína, *ČMKČ* 64, 1890, s. 580–584; PEŠKA, B., O mistru, s. 195–198, 227–234.

vysvítá jeho znalost římského práva. Tyto indicie bez dalšího srovnávacího studia ovšem nemohou se vši spolehlivostí připsat autorství glosovaného textu Koldínovi. Neumenšují však význam tohoto kaligraficky vpravového kodexu, jenž svým významem překračuje jiné právní sborníky městského práva z pozdějšího období druhé poloviny 15. století.

Summary

The paper deals with the analysis of a specific example of infanticide which is quoted in Koldín's Code. Two fragments from the Justinian collections (Digest and Institutions) in this passage occur. The question from where the passage could be adopted to

the Koldín's Code is crucial for understanding of Koldín's way of working. One of the texts followed by Koldín is the pergamen manuscript from the first half of 15th century (sig. 1864) stored in the Prague City Archives. Substantial codicological and paleographical study of this manuscript allows the hypothesis that the scribal hand of one of the commentators could be identified with Paul Christian of Koldín. Using codicology also opens further opportunities for evaluation of Koldín's participation in the preparation of codification of municipal law. Its place is invaluable for estimation of the extent and form of Koldín's personal library where one can successfully use the survivors' inventories.